

EBA/GL/2023/04

31. ožujka 2023.

Smjernice

o politikama i kontrolama kojima se osigurava učinkovito upravljanje rizicima od pranja novca i financiranja terorizma pri pružanju pristupa financijskim uslugama

1. Obveze usklađivanja i izvješćivanja

Status ovih smjernica

1. Ovaj dokument sadržava Smjernice izdane na temelju članka 16. Uredbe (EU) br. 1093/2010¹. U skladu s člankom 16. stavkom 3. Uredbe (EU) br. 1093/2010 nadležna tijela i kreditne i financijske institucije moraju ulagati napore da se usklade sa smjernicama.
2. U smjernicama se iznosi EBA-ino stajalište o odgovarajućim nadzornim praksama unutar Europskog sustava financijskog nadzora ili o tome kako bi se pravo Unije trebalo primjenjivati u određenom području. Nadležna tijela utvrđena u članku 4. točki 2. Uredbe (EU) br. 1093/2010 na koja se smjernice primjenjuju trebala bi se s njima uskladiti tako da ih na odgovarajući način uključe u svoje prakse (npr. izmjenama svojeg pravnog okvira ili nadzornih postupaka), uključujući u slučajevima kada su smjernice ponajprije usmjerene na institucije.

Zahtjevi izvješćivanja

3. U skladu s člankom 16. stavkom 3. Uredbe (EU) br. 1093/2010 nadležna tijela moraju obavijestiti EBA-u o tome jesu li usklađena ili se namjeravaju uskladiti s ovim smjernicama ili, u suprotnome, navesti razloge za neusklađenost do 03.10.2023. U slučaju izostanka obavijesti u tom roku EBA će smatrati da nadležna tijela nisu usklađena. Obavijesti bi se trebale slati podnošenjem obrasca koji je dostupan na mrežnim stranicama EBA-e s naznakom „EBA/GL/2023/04”. Obavijesti bi trebale dostaviti osobe s odgovarajućim ovlastima za izvješćivanje o usklađenosti u ime svojih nadležnih tijela. Svaka se promjena statusa usklađenosti isto tako mora prijaviti EBA-i.
4. Obavijesti će se objaviti na mrežnim stranicama EBA-e u skladu s člankom 16. stavkom 3.

¹ Uredba (EU) br. 1093/2010 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenoga 2010. o osnivanju europskog nadzornog tijela (Europskog nadzornog tijela za bankarstvo), kojom se izmjenjuje Odluka br. 716/2009/EZ i stavlja izvan snage Odluka Komisije 2009/78/EZ (SL L 331, 15.12.2010., str. 12.).

2. Predmet, područje primjene i definicije

Predmet i područje primjene

5. Ovim se smjernicama dopunjuju Smjernice EBA-e o čimbenicima rizika od pranja novca i financiranja terorizma (EBA/GL/2021/02) i dodatno se utvrđuju politike, postupci i kontrole koje bi kreditne i financijske institucije trebale uspostaviti kako bi ublažile i učinkovito upravljale rizicima od pranja novca i financiranja terorizma u skladu s člankom 8. stavkom 3. Direktive (EU) 2015/849, uključujući mjere u pogledu osiguravanja računa za plaćanje s osnovnim uslugama u skladu s člankom 16. Direktive (EU) 2014/92².

Adresati

6. Ove su smjernice upućene kreditnim i financijskim institucijama kako su definirane u članku 3. stavcima 1. i 2. Direktive (EU) 2015/849, koje su subjekti financijskog sektora u smislu članka 4. stavka 1.a Uredbe (EU) br. 1093/2010. Ove su smjernice također upućene nadležnim tijelima kako su definirana u članku 4. stavku 2. točki iii. Uredbe (EU) 1093/2010. Nadležna tijela trebala bi se služiti ovim smjernicama pri procjeni primjerenosti procjena rizika kreditnih i financijskih institucija te politika i postupaka za sprečavanje pranja novca i financiranja terorizma.

Definicije

7. Osim ako je drugačije naznačeno, pojmovi upotrijebljeni i utvrđeni u Direktivi (EU) 2015/849 imaju isto značenje u ovim smjernicama. Osim toga, za potrebe ovih smjernica primjenjuju se sljedeće definicije:

Smanjenje rizika

odbijanje sklapanja poslovnog odnosa ili odluka o raskidu poslovnog odnosa s pojedinačnim strankama ili kategorijama stranaka povezanim s višim rizikom od pranja novca i financiranja terorizma ili o odbijanju provedbe transakcija s višim rizikom od pranja novca i financiranja terorizma.

Rizik od pranja novca i financiranja terorizma

vjerojatnost i učinak pojave pranja novca i financiranja terorizma.

² Direktiva 2014/92/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o usporedivosti naknada povezanih s računima za plaćanje, prebacivanju računa za plaćanje i pristupu računima za plaćanje s osnovnim uslugama (SL L 257, 28.8.2014., str. 214. – 246.)

Čimbenici rizika od pranja novca i financiranja terorizma

varijable koje, samostalno ili zajedno, mogu povećati ili smanjiti rizik od pranja novca i financiranja terorizma.

Pristup koji se temelji na riziku

znači pristup kojim nadležna tijela te kreditne i financijske institucije utvrđuju, procjenjuju i razumiju rizike od pranja novca i financiranja terorizma kojima su izložene institucije te poduzimaju mjere za sprečavanje pranja novca i financiranja terorizma koje su razmjerne tim rizicima.

Jurisdikcije povezane s višim rizikom od pranja novca i financiranja terorizma

znači zemlje koje, na temelju procjene čimbenika rizika utvrđenih u glavi I. ovih smjernica, predstavljaju viši rizik od pranja novca i financiranja terorizma. Taj pojam isključuje „visokorizične treće zemlje” za koje su utvrđeni strateški nedostaci u njihovim režimima SPNFT-a, koje predstavljaju značajnu prijetnju financijskom sustavu Unije (članak 9. Direktive (EU) 2015/849).

3. Provedba

Datum početka primjene

8. Smjernice će se primjenjivati od 03.11.2023.

Glava 1.: Opće odredbe

PROCJENA RIZIKA

9. Kreditne i financijske institucije trebale bi uspostaviti svoje politike, kontrole i postupke na način koji im omogućuje utvrđivanje relevantnih čimbenika rizika i procjenu rizika od pranja novca i financiranja terorizma povezanih s pojedinačnim poslovnim odnosima u skladu sa smjernicama EBA-e o čimbenicima rizika od pranja novca i financiranja terorizma³. U okviru tog postupka kreditne i financijske institucije trebale bi razlikovati rizike povezane s određenom kategorijom stranaka i rizike povezane s pojedinačnim strankama koje pripadaju toj kategoriji.

³ Smjernice EBA-e na temelju članka 17. i članka 18. stavka 4. Direktive (EU) 2015/849 o dubinskoj analizi stranaka i čimbenicima koje bi kreditne i financijske institucije trebale uzeti u obzir pri procjeni rizika od pranja novca i financiranja terorizma koji je povezan s pojedinačnim poslovnim odnosima i povremenim transakcijama („Smjernice o čimbenicima rizika od pranja novca i financiranja terorizma”), EBA/GL/2021/02.

10. Kreditne i financijske institucije trebale bi osigurati da provedba tih politika, postupaka i kontrola ne dovede do općenitog odbijanja ili prekida poslovnih odnosa s čitavim kategorijama stranaka za koje su procijenile da predstavljaju viši rizik od pranja novca i financiranja terorizma.

MJERE DUBINSKE ANALIZE STRANKE

11. Kreditne i financijske institucije trebale bi uspostaviti politike i postupke osjetljive na rizik kako bi osigurale da njihov pristup primjeni mjera dubinske analize stranke ne dovede do toga da se strankama neopravdano uskraćuje zakonit pristup financijskim uslugama. Kako bi ispunile svoje obveze u skladu s člankom 14. stavkom 4. Direktive (EU) 2015/849, kreditne i financijske institucije trebale bi u svojim politikama i postupcima utvrditi kriterije koje će upotrebljavati za utvrđivanje razloga zbog kojih će donijeti odluku o odbijanju ili raskidu poslovnog odnosa ili o odbijanju transakcije. U okviru toga u svojim politikama, postupcima i kontrolama trebaju utvrditi sve mogućnosti za smanjenje većih rizika od pranja novca i financiranja terorizma koje će razmotriti prije donošenja odluke o odbijanju stranke na temelju rizika od pranja novca i financiranja terorizma. Te bi opcije trebale uključivati barem prilagodbu razine i intenziteta praćenja te, ako je to dopušteno nacionalnim pravom, primjenu ciljanih ograničenja na proizvode ili usluge. U politikama i postupcima institucija trebalo bi jasno utvrditi u kojim bi situacijama primjena tih mjera za smanjenje rizika mogla biti primjerena.
12. Prije donošenja odluke o odbijanju ili raskidu poslovnog odnosa, kreditne i financijske institucije trebale bi se uvjeriti da su razmotrile i odbile sve moguće mjere za smanjenje rizika koje bi se razumno mogle primijeniti u određenom slučaju, uzimajući u obzir rizik od pranja novca i financiranja terorizma povezan s postojećim ili potencijalnim poslovnim odnosom.

IZVJEŠČIVANJE I VOĐENJE EVIDENCIJE

13. Za potrebe obveza izvješćivanja u skladu s člankom 33. Direktive (EU) 2015/849 kreditne i financijske institucije u svojim bi politikama i postupcima trebale utvrditi kriterije koje će upotrebljavati za utvrđivanje opravdanih razloga na temelju kojih bi mogle posumnjati da se odvija ili pokušava ostvariti pranje novca i financiranje terorizma.
14. Kreditne i financijske institucije trebale bi dokumentirati svaku odluku o odbijanju ili prekidu poslovnog odnosa i razlog za to te bi trebale biti spremne staviti tu dokumentaciju na raspolaganje svojem nadležnom tijelu na zahtjev.

POSEBNE ODREDBE ZA MEĐUDJELOVANJE S DIREKTIVOM 2014/92/EU

15. U vezi s pravom na pristup računu za plaćanje s osnovnim uslugama u skladu s člankom 16. stavkom 2. i člankom 17. Direktive 2014/92/EU, kreditne institucije koje su obvezne ponuditi takve osnovne račune trebale bi u svojim politikama i postupcima za otvaranje računa utvrditi kako mogu prilagoditi svoje zahtjeve za dubinsku analizu stranke kako bi uzele u obzir činjenicu da ograničene funkcije računa za plaćanje s osnovnim uslugama doprinose smanjenju rizika od toga da stranka zloupotrebljava te proizvode i usluge u svrhu financijskog kriminala.

16. Pri osiguravanju nediskriminirajućeg pristupa računu za plaćanje s osnovnim uslugama u skladu s člankom 15. Direktive 2014/92/EU, kreditne institucije trebale bi osigurati da su, ako postoje digitalna rješenja za sklapanje poslovnog odnosa, ta rješenja u skladu s prethodno navedenom direktivom i ovim smjernicama te da digitalna rješenja ne dovode do automatskog odbijanja, što bi bilo u suprotnosti s direktivom i ovim smjernicama.
17. Tijekom vremena i kako njihovo razumijevanje rizika od pranja novca i financiranja terorizma povezanog s pojedinim poslovnim odnosima bude raslo, kreditne institucije trebale bi ažurirati pojedinačnu procjenu rizika stranke i prilagoditi opseg praćenja i vrstu proizvoda i usluga za koje je ta stranka prihvatljiva.

Glava 2.: Prilagodba intenziteta mjera praćenja

18. Kreditne i financijske institucije u svojim bi politikama i postupcima trebale utvrditi način na koji prilagođavaju razinu i intenzitet praćenja na način koji je razmjeran riziku od pranja novca i financiranja terorizma povezanom sa strankom i u skladu s profilom rizika stranke, kako je utvrđeno u smjernicama EBA-e o čimbenicima rizika, a osobito u smjernicama od 4.69. do 4.75. U svrhu učinkovitog upravljanja rizikom od pranja novca i financiranja terorizma povezanim sa strankom, praćenje bi trebalo uključivati barem sljedeće korake:
 - a. određivanje očekivanja u pogledu ponašanja stranke, kao što su vjerojatna priroda, iznos, izvor i odredište transakcija, kako bi se instituciji omogućilo da uoči neuobičajene transakcije
 - b. osiguranje redovitog preispitivanja računa stranke kako bi se razumjelo jesu li promjene profila rizika stranke opravdane
 - c. osiguravanje toga da se u obzir uzmu sve promjene prethodno pribavljenih informacija o dubinskoj analizi stranke koje bi mogle utjecati na procjenu institucije u pogledu rizika od pranja novca i financiranja terorizma povezanog s pojedinačnim poslovnim odnosom.
19. Politike i postupci kreditnih i financijskih institucija trebali bi sadržavati smjernice o obradi zahtjeva pojedinaca koji mogu imati vjerodostojne i legitimne razloge za nemogućnost dostavljanja tradicionalnih oblika identifikacijske dokumentacije. U tim bi politikama i postupcima trebalo biti utvrđeno barem sljedeće:
 - a. mjere koje treba poduzeti ako je stranka osoba koja traži azil na temelju Ženevske konvencije od 28. srpnja 1951. o statusu izbjeglica, njezina Protokola od 31. siječnja 1967. i drugih relevantnih međunarodnih ugovora te kreditnoj i financijskoj instituciji ne može pružiti tradicionalnu identifikacijsku ispravu, kao što su putovnice ili osobna iskaznica. U politikama i postupcima institucija trebalo bi navesti koju alternativnu, neovisnu dokumentaciju može upotrijebiti kako bi ispunila svoje obveze dubinske analize stranke, ako je to dopušteno nacionalnim pravom. Ti bi dokumenti trebali biti dovoljno pouzdani, odnosno ažurirani, i trebali bi biti izdani od

strane službenog nacionalnog ili lokalnog tijela te sadržavati barem puno ime i datum rođenja podnositelja zahtjeva.

- b. Koraci koje treba poduzeti ako je stranka ranjiva i ne može pružiti tradicionalne oblike identifikacije ili adresu, primjerice zato što je stranka izbjeglica u skladu sa Ženevskom konvencijom iz 1951. ili drugim relevantnim međunarodnim ugovorima ili nema stalnu adresu. Politikama i postupcima institucija trebalo bi biti utvrđeno kojom se alternativnom, neovisnom dokumentacijom može služiti. Ta dokumentacija može uključivati, ako je to dopušteno nacionalnim pravom, osobne isprave kojima je istekao rok valjanosti i dokumentaciju koje je dostavilo službeno tijelo, kao što su socijalne službe ili ugledna neprofitna organizacija koja djeluje u ime službenih tijela (Crveni križ ili slično), koja također pruža pomoć toj stranci.
- c. Slični koraci također se mogu primijeniti na pojedince kojima nije izdana dozvola boravka, ali čije je protjerivanje nemoguće iz pravnih ili činjeničnih razloga. U takvim situacijama politikama i postupcima kreditnih i financijskih institucija trebale bi biti uzeti u obzir potvrde ili dokumentacija koju je izdalo službeno tijelo ili organizacija koja pruža potporu ili pravnu pomoć tim pojedincima u ime službenog tijela, ako je to dopušteno nacionalnim pravom. Takva tijela mogu uključivati odjele za socijalni rad, ministarstva unutarnjih poslova i službe za migracije. Ti se dokumenti mogu upotrebljavati kao dokaz da se osoba ne može protjerati u skladu s pravom Unije.
- d. U slučajevima kada se potpora osobama iz točaka a., b. i c. isplaćuje u obliku kartica s unaprijed uplaćenim sredstvima i ako su ispunjeni uvjeti povezani s pojednostavnjenom dubinskom analizom kako je utvrđeno u smjernicama 4.41., 9.15., 10.18. Smjernica EBA-e o čimbenicima rizika od pranja novca i financiranja terorizma, politike i postupci trebali bi ukazivati na to da kreditne i financijske institucije mogu odgoditi primjenu početnih mjera dubinske analize stranke do kasnijeg datuma.
- e. U slučajevima kada osobe iz točaka a., b. i c. podnose zahtjev za pristup računu za plaćanje i za koje se smatra da predstavljaju nizak rizik od pranja novca i financiranja terorizma, politike i postupci trebali bi ukazivati na alternativne oblike identifikacijskih isprava koje institucija može prihvatiti i mogućnosti odgode primjene potpune dubinske analize stranke do nakon uspostave poslovnog odnosa.

Glava 3.: Ciljano i proporcionalno ograničenje pristupa proizvodima ili uslugama

- 20. Ako je to dopušteno nacionalnim pravom, politike i postupci kreditnih i financijskih institucija trebali bi uključivati opcije i kriterije za pojedinačnu prilagodbu značajki proizvoda ili usluga koje se nude određenoj stranci ili prilagodbu koja se temelji na osjetljivosti na rizik. Te politike i postupci trebali bi uključivati sljedeće mogućnosti:

- a. nuditi račune za plaćanje s osnovnim uslugama ako je kreditna institucija obvezna nuditi takve račune u skladu s prijenosom Direktive 2014/92/EU u nacionalno pravo ili
 - b. ako je to dopušteno nacionalnim pravom, uvesti ciljana ograničenja za financijske proizvode i usluge, kao što su iznos, vrsta ili broj prijenosa ili iznos transakcija u treće zemlje i iz njih, osobito ako su te treće zemlje povezane s višim rizikom od pranja novca i financiranja terorizma.
21. U pogledu rizika od pranja novca i financiranja terorizma povezanog s posebno osjetljivim strankama, kao što su osobe iz stavka 19., kreditne i financijske institucije trebale bi osigurati da je u njihovim kontrolama i postupcima utvrđeno da se sva ograničenja proizvoda i usluga iz stavka 20. točke (b) primjenjuju uzimajući u obzir osobne okolnosti pojedinaca, povezani rizik od pranja novca i financiranja terorizma i njihove osnovne financijske potrebe. U tim bi slučajevima postupci trebali uključivati procjenu mogućnosti za potencijalno smanjenje povezanih rizika utvrđenih u nastavku:
- a. zabrana odobravanja kredita ili ugovora o prekoračenju po računu
 - b. mjesečna ograničenja prometa (osim ako se može objasniti i obrazložiti razlog za postojanje većeg ili neograničenog prometa)
 - c. ograničenja u pogledu iznosa, vrste i/ili broja prijenosa (daljnji ili veći prijenosi mogući su na pojedinačnoj osnovi)
 - d. ograničenja u pogledu iznosa transakcija u treće zemlje i iz njih (pri čemu se uzima u obzir kumulativni učinak čestih manjih transakcija unutar određenog razdoblja), posebno ako su te treće zemlje povezane s višim rizikom od pranja novca i financiranja terorizma
 - e. ograničenja veličine depozita
 - f. ograničenja plaćanja trećih strana na plaćanja koja vrši tijelo koje isplaćuje potporu tim strankama
 - g. ograničenja plaćanja primljenih od trećih strana koje institucija nije provjerila i
 - h. zabrana podizanja gotovine iz trećih zemalja.

Glava 4.: Informacije o postupcima za pritužbu

22. U politikama i postupcima kreditnih i financijskih institucija trebalo bi navesti da, kada priopćuju odluku o odbijanju ili prekidu poslovnog odnosa sa strankom ili potencijalnom strankom, moraju obavijestiti tu osobu o njezinu pravu da se obrati relevantnom nadležnom tijelu ili imenovanom tijelu za alternativno rješavanje sporova i pružiti relevantne podatke za kontakt. Institucije također mogu stranci dostaviti poveznicu s prijedlozima EBA-e o podnošenju pritužbi nacionalnim tijelima.⁴

⁴ <https://www.eba.europa.eu/consumer-corner/how-to-complain>
